



DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

2012

GÜRCİSTAN

Ülke Bülteni

DEİK / Türk-Gürcü İş Konseyi



Resmi adı:	Gürcistan	საქართველო Sakartvelo
Yönetim şekli:	Cumhuriyet	
Başkent:	Tiflis	
Diğer şehirler:	Kutaisi, Batum, Sukhumi, Rustavi	
İdari yapı:	9 Bölge, 9 Şehir, 2 Özerk Cumhuriyet	
Komşuları:	Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Rusya Federasyonu	
Yüzölçümü:	69,700 km ²	
Nüfus:	4.5 milyon (2011)	
Etnik dağılım:	Gürcü (%83.8), Azeri (%6.5), Ermeni (%5.7), Rus (%1.5), diğer (%2.5)	
Dil:	Gürcüce %71(resmi), Rusça %9, Ermenice %7, Azerice %6, diğer %7	
Para birimi:	Lari (GEL) (Mart 2012: 1,00 USD=1,64170GEL)	
Saat dilimi:	Türkiye saati + 1	

Siyasi Görünüm

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla 9 Nisan 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmış olan Gürcistan, ilk yıllarda büyük istikrarsızlıklar yaşamıştır. 1991 yılı Mayıs ayında Zviad Gamsahurdia halkın %86,5 oyu ile Devlet Başkanı olmuştur. Ancak, 21 Aralık 1991 tarihinde başlayan iç çatışmalar nedeniyle, 6 Ocak 1992'de Zviad Gamsahurdia'nın ailesi ile birlikte ülkeyi terk etmesiyle görevi sona ermiştir. Ekim 1992'de yapılan seçimler sonucunda Eduard Şevardnadze Devlet ve Parlamento Başkanı seçilmiştir. 2003 yılında, **Kadife Devrim** (Gül Devrimi olarak da adlandırılmaktadır) diye adlandırılan ve 'demokrasi' vaatleri veren bu hareket sonucunda Devlet Başkanı Şevardnadze istifa etmiş ve 2004 tarihinde yapılan seçimlerde Mihail Saakaşvili seçimle devlet başkanlığı görevini üstlenmiştir. Kasım 2007 tarihinde, Saakaşvili siyasi gösteriler sonrasında görevinden bir yıl erken ayrılmaya karar vermiş ve yeniden devlet başkanlığı seçimlerine gidilmiştir. 5 Ocak 2008'de yapılan devlet başkanlığı seçimlerinde Mihail Saakaşvili yeniden devlet başkanı seçilmiştir. Bir dahaki cumhurbaşkanlığı seçimi 2013 yılında yapılacaktır.

Milletvekilleri halk tarafından dört yıllık dönemler için seçilir. Yürütme üzerinde önemli yetkileri elinde bulunduran Cumhurbaşkanı ise yine halk tarafından, beş yıllık dönemler için seçilir. Aynı şahıs en fazla iki dönem Cumhurbaşkanlığı yapabilmektedir. Cumhurbaşkanı aynı zamanda silahlı kuvvetlerin başkomutanıdır. Şubat 2004'te değişiklikler yapılmış olan Gürcistan anayasası, hükümete yürütme yetkisinin ülke kanunlarına uygun bir biçimde icra edilmesini sağlama görevini vermiştir. Hükümet, doğrudan Cumhurbaşkanı'na karşı sorumludur.

Gürcistan'da anayasa tarafından teminat altına alınmış olan yargı yetkisi ise yerel mahkemelerin elindedir. En yüksek mahkeme olan Anayasa Mahkemesi'nin başkanı, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

Siyasi Partiler ve Seçimler

Gürcistan siyasetinde parlamento içerisindeki blokların önemli bir ağırlığı vardır. Bu bloklar, siyasi partiler ve bağımsız milletvekillerinden oluşur. Zaman zaman karşı görüşteki partilerden milletvekillerinin de diğer bloklara katıldığı gözlemlenmektedir. Gürcistan anayasası bu blokları yasal siyasi güçler olarak kabul etmektedir.

Parlamento'da üye sayısı 235 iken bu rakam 2008 yılı seçimleri öncesi değiştirilerek 75'i bağımsız 75'i partilerden olmak üzere 150'ye düşürülmüştür.

Gürcistan'da son Parlamento seçimleri 21 Mayıs 2008 tarihinde yapılmıştır. Seçim sonucunda Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'nin Milliyetçi Hareket Partisi geçerli oyların %59,18'ini alarak 150 sandalyenin 119 adedini (48'i parti listesinden, 71'i bağımsız olmak üzere) elde etmiştir. Seçimlerde yarışan diğer 11 partiden ise en fazla oyu %17,73 ile (17 sandalye) Birleşik Muhalefet Seçim Bloğu almış, bu grubu %8,66 (6 sandalye) ile Hristiyan Demokratlar, %7,44 ile (6 sandalye) Gürcistan İşçi Partisi ve %3,78 (2 sandalye) ile Gürcistan Cumhuriyet Partisi takip etmiştir. Bir sonraki seçimler Ekim 2012 tarihinde gerçekleştirilecektir.

Güller Devrimi

1995 yılında Cumhurbaşkanı olan Eduard Şevardnadze'nin döneminde ülkede ekonomik ve siyasi istikrarsızlık artmış, Gürcistan, Avrupa standartlarına göre son derece fakir bir ülke

olarak kalmış, Rusya tarafından desteklenen Abhazya ve Güney Osetya bölgeleri ise tamamen Tiflis'in kontrolü dışına çıkmışlardır. Acara Özerk Cumhuriyeti ise Aslan Abaşidze'nin liderliğinde kendi yolunu izlemeye başlamıştır. Giderek derinleşen siyasi ve sosyo-ekonomik kriz, 2 Kasım 2003'de yapılan parlamento seçimleri öncesinde en yüksek seviyesine ulaşmıştır.



Söz konusu seçimlere Şevardnadze'nin "Yeni Gürcistan İçin" ve Abaşidze'nin "Gürcistan'ın Demokratik Canlanması" isimli bloklarının yanısıra halk tarafından destek gören Saakaşvili'nin "Milliyetçi Hareket Partisi" ve parlamento sözcüsü Nino Burjanadze ile parlamento eski sözcüsü Zurab Zhvania'nın liderliğini yaptığı "Burjanadze-Demokratlar" hareketi de katılmıştır.

43 ülkeden 450 gözlemcinin takip ettiği ve hükümet tarafından geniş çapta usulsüzlük yapıldığı tespit edilen seçimlerden sonra Şevardnadze'nin bloğunun % 21.3 ile en fazla oyu aldığı ve bu bloğu % 18.8 ile Abaşidze'nin ve % 18.1 ile Saakaşvili'nin takip ettiği açıklanmıştır. Ancak, Saakaşvili sonuçları kabul etmeyerek kendisine destek veren halkı Şevardnadze'ye karşı şiddet

içermeyen protesto gösterilerinde bulunmaya teşvik etmiş ve Saakaşvili'nin başlattığı bu akım, diğer muhalefet partileri tarafından destek bulmuştur. Kasım ayı içerisinde önce Tiflis'te başlayan ve daha sonra diğer şehirlere yayılan gösteriler giderek büyümüş, 22 Kasım'da yeni parlamento ilk oturumunu yapmışsa da üç gün sonra Anayasa Mahkemesi seçim sonuçlarının geçersiz olduğunu ilan etmiştir. Şevardnadze, Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı İgor İvanov'un aracılığıyla Saakaşvili ve Zhvania ile görüşükten sonra istifa etmiştir. 4 Ocak 2004 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların % 96'sını alan Mihail Saakaşvili, 25 Ocak'ta görevine başlamıştır. 28 Mart 2004 tarihinde yenilenen parlamento seçimlerinden ise Saakaşvili'nin Ulusal Hareket'i oyların % 67.6'sini alarak galip çıkmış ve yeni hükümet Zurab Zhvania'nın başbakanlığında kurulmuştur.



Saakaşvili'nin hükümetini kurmasından sonra da Acara yönetimi ile gerginlik devam etmiştir. Mayıs 2004'te Aslan Abaşidze'nin ayrılıkçı ve militarist politikalarını protesto eden binlerce kişi Batum ve Kobuleti sokaklarında gösteriler yapmış ve yönetim gösterileri şiddet kullanarak önlemeye çalışmıştır. Bu girişimin faydasız olması üzerine 6 Mayıs'da Abaşidze istifa etmiş ve ertesi gün Saakaşvili, Batum'da halk tarafından sevgi gösterileriyle karşılanmıştır.



3 Şubat 2005 tarihinde Başbakan Zurab Zhvania'nın evinde gaz zehirlenmesi nedeniyle ölü bulunması, uluslararası çevrelerde, ülkedeki ekonomik ve siyasi istikrarın geleceği konusunda bir takım endişeler oluşmasına yol açmışsa da kısa bir süre içerisinde bunların yersiz olduğu ortaya çıkmıştır. 2008 yılındaki seçimlerde de, Başbakan Lado Gurgendidze göreve getirilmiştir.

Gürcistan'da Güller Devrimi ile yeni bir dönem başlamıştır. Yeni hükümet tarafından reformlar uygulanmaya ve yolsuzluğun üzerine etkin bir biçimde gidilmeye başlanmış ve ülkenin dış siyaseti ağırlıklı olarak Batı'ya yönelmiştir. Bu kapsamda NATO ve Avrupa Birliği üyelikleri ülke gündemine getirilmiştir.

Bununla birlikte, Gürcistan'da Abhazy ve Güney Osetya gibi ayrılıkçı bölgelerle sorunlar devam etmektedir. Gürcistan'ın bir parçası olmasına rağmen fiilen bağımsız olan Abhazy ve Güney Osetya'da Rusya Federasyonu'nun 1990 yılından beri barış gücü askerleri bulunmaktadır. Rusya Federasyonu'nun Abhazy'da 2 bin, Güney Osetya'da da bin civarında askeri olduğu tahmin edilmektedir.

Sorunlu bölgede son gelişme ile 8 Ağustos 2008'de Gürcistan'ın, Güney Osetya bölgesini yeniden kontrolü altına almak için operasyon başlatması ve sonrasında Rusya'nın karşılık vermesiyle savaş başlamış ve bölgede gerilim tırmanmıştır. 5 gün süren askeri hareket ve çatışmalar sonucunda Rusya operasyonu durdurduğunu duyurmuş, ancak Gürcistan'ın şiddet uygulaması halinde karşılık vereceğini açıklamıştır. Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili ise, ülkesinin Rusya'nın başını çektiği Bağımsız Devletler Topluluğu'ndan (BDT) ayrıldığını açıklamıştır.

Güney Osetya Sorunu

Kafkas sıradağlarının kuzey ve güney yamaçlarına yayılmış dağlık bir bölge olan Osetya, 1922'de özerk bölge olarak Sovyet yönetimindeki Gürcistan'a bağlanmıştır. Sovyetlerin dağılmasının ardından Rusya'ya bağlı Kuzey Osetya ile birleşmeyi isteyen Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki gerginlik 1989 sonlarından itibaren artış göstermiştir.

Eylül 1990'da Güney Osetya Demokratik Sovyet Cumhuriyeti ilan edilmiştir. 20 Kasım 1990'da kendi bağımsızlığını ilan eden Gürcistan Parlamentosu, Aralık 1990'da Güney Osetya Cumhuriyeti'nin özerkliğini kaldırmış ve bölgeyi doğrudan Tiflis'in yönetimi altına almıştır. Bu kararı, o zamanki Sovyet Devlet Başkanı Gorbaçov bir kararnameyle yürürlükten kaldırdıktan sonra, Güney Osetya'da silahlı çatışmalar başlamıştır.

Kasım 1991'de, Gürcülerin çoğu Güney Osetya'nın başkenti Tshinvali'den ve çevresindeki köylerden kaçmışlardır. Aynı ayın 23'ünde, o zamanki Gürcistan Devlet Başkanı Zviad Gamsahurdiya, "silah taşıyabilen bütün Gürcüleri" Güney Osetya'nın gerçekten Gürcistan'dan ayrılmasını önlemek için, Tshinvali üzerine yürümeye çağırmıştır. Güney Osetya Parlamentosu bunun üzerine Cumhuriyetin bağımsızlığını yeniden onaylayarak olağanüstü durum ilan etmiş ve 1 Aralık 1991'de kendi Ulusal Muhafız Birliği'nin kurulması kararını almıştır. Ocak 1992'de Gamsahurdiya devrildiği için Gürcü birliklerinin saldırısı gerçekleşmemiştir. Ondan sonra iktidara gelen Eduard Şevardnadze'nin birçok görüşme girişimi boşa çıkmıştır.

1993 ve 2001 yıllarında düzenlenen iki ayrı halk oylaması sonucunda Gürcistan'dan bağımsızlığını ilan eden Güney Osetya'da, 12 Kasım 2006 tarihinde düzenlenen devlet başkanlığı seçimleri ve bağımsızlık referandumu sonucunda, Eduard Kokoiti oyların %98,1'ini alarak yeniden Güney Osetya Devlet Başkanı seçilmiştir. Gürcistan, izinsiz yapılan bu oylamayı tanımadığını ilan etmiş ve 1990'ların başında Abhaz ve Oset topraklarındaki kontrolünü kaybetmesinin ardından bölgeye yerleştirilen Rus barış gücü askerlerinin yerini uluslararası bir gücün almasını talep etmiştir.

Bu seçimlere paralel olarak, Tiflis tarafından desteklenen diğer seçimlerde ise Sanakoev devlet başkanlığına seçilmiştir. Saakaşvili, 19 Mart 2007 tarihinde bölgeye giderek Sanakoev ile görüşmüş ve bu görüşmenin ardından Güney Osetya'da bir idari birim kurulması yönünde talimat vermiştir. Bu çerçevede hazırlanan bir yasa taslağı Gürcistan parlamentosuna sevk edilmiştir.

Güney Osetya'da kurulacak idari birime ilişkin yasa tasarısının Gürcistan Parlamentosu'nda 8 Mayıs 2007 tarihinde onaylanmasını takiben, Sanakoev, 10 Mayıs'ta Devlet Başkanı Saakaşvili tarafından anılan idari birimin başına getirilmiştir.

17 Şubat 2008 tarihinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından ise Güney Osetya Parlamentosu, kendi bağımsızlığının tanınması için 3 Mart 2008 tarihinde Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğu, BM ve AB'ye çağrıda bulunmuştur. Güney Osetya Parlamentosu kabul ettiği kararda Kosova'nın ikna edici bir örnek olduğunu belirterek, Kosova örneği ile 'egemen devletlerin toprak bütünlüğü' argümanının önceliğini yitirdiğini savunmuştur.

Gürcistan ve ayrılıkçı cumhuriyet Güney Osetya güçleri arasında, 8 Ağustos 2008 tarihinde ateşkes görüşmeleri gerçekleşmiş, ancak görüşmelerin hemen akabinde Gürcistan ordusunun Tshinvali'ye hareketi başlamıştır. Gürcistan hükümeti amacını "suçlu rejime" son vererek bölgede anayasal düzeni tekrar sağlamak olduğunu açıklamıştır.

Gürcistan'ın bölgeyi yeniden kontrolü altına almak için başlattığı operasyon sonrasında Rusya, Gürcü askerlerinin toplandığı kasaba olan Gori kentini, ardından da Karali kentini bombalamıştır. Ayrıca Tiflis Havaalanı yakınındaki askeri üs de Rus uçakları tarafından bombalanmıştır. 5 gün süren çatışmalar sonucunda Rusya, bölgedeki sivillerin ve barış gücü askerlerinin güvenliğini sağlamak için başlattığı ileri sürdüğü operasyonu durdurduğunu bildirmiş, ancak Gürcistan'ın şiddete başvurması durumunda anında karşılık vereceğini duyurmuştur. Rus barış gücü askerleri ayrılıkçı bölgelerde kalmaya devam etmektedirler. Rusya, Gürcü askerlerin, barış gücü şemsiyesi altında da olsa, Güney Osetya'ya dönmesini öngören hiçbir planı kabul etmeyeceklerini ilan etmişlerdir. Rus ordusu daha önce de bölgedeki Gürcistan güçlerine ultimatö vermiş; silahsızlanmamaları halinde, saldırıya maruz kalacakları uyarısında bulunmuştur.



Yaşanan bu çatışmaların ardından, Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili, ülkesinin Rusya'nın başını çektiği Bağımsız Devletler Topluluğu'ndan (BDT) ayrıldığını açıklamıştır. Güney Osetya krizinde arabuluculuk girişimlerini yürüten AB dönem başkanı Fransa'nın lideri Nicolas Sarkozy, Rusya ve Gürcistan'ın çözüm planı üzerinde anlaşacağını duyurmuştur. BM Mülteci Örgütü, Gürcistan'daki çatışmalar yüzünden yaklaşık 100 bin kişinin evlerini terk etmek zorunda kaldığını bildirmiştir. Bunun yanında 2000'i aşkın insanın çatışmaların başladığı günden itibaren hayatını kaybetmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Mevcut kriz ve çatışmaların barışçıl çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ali Babacan Rusya'ya giderek Rusya Devlet Başkanı Dimitriy Medvedev, Başbakan Vladimir Putin ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile ve takiben Gürcistan'a giderek Tiflis'te Gürcistan Cumhurbaşkanı Mihail Sakaşvili ve Başbakan Lado Gurgenidze ile görüşmüşlerdir. Türkiye, bir 'Kafkas Birliği' kurulması gibi somut öneriler getirerek sorunun çözümüne katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Söz konusu krizin Gürcistan ekonomisine belli ölçülerde yansımaları olması beklenmektedir. Gürcistan özellikle doğalgazda Rusya'ya bağımlı durumda olduğundan alternatif olarak Türkmen ve Azerbaycan'dan daha fazla doğal gaz alımı gerçekleştirme durumunda kalabilecektir. 5 gün süren karşılıklı askeri hareketlerin sonrasında alt yapısı en fazla zarar gören şehir 'Güney Osetya' bölgesinin başkenti kabul edilen Tshinvali'dir. Bununla birlikte Gori şehri belli ölçüde tahribata uğramıştır. Rusya, Gori kenti yakınlarındaki bir askeri üssü kara operasyonu ile, diğer askeri tesisleri de hava operasyonlarıyla tahribata uğratmıştır. Söz konusu tahribatların önümüzdeki dönemde Gürcistan ekonomisi ve devlet bütçesine

yansımaları olabilecektir. Gürcistan'ın ticari ilişkilerini, son yıllarda olduğu gibi, Türkiye ve Azerbaycan gibi komşu ve çevre ülkelere yoğunlaştırması beklenmektedir.

26 Ağustos 2008 tarihinde Rusya federasyonu Güney Osetya ve Abhazy'a'nın egemenliklerini tanımıştır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin talebi üzerine Bağımsız Uluslararası Misyon'un hazırladığı, "Gürcistan - Rusya Arasında Ağustos 2008'de Yaşanan Krize İlişkin Değerlendirme" raporunda Gürcistan, Güney Osetya üzerine saldırarak savaşı başlattığı için krizin sorumlusu ilan edildi. 30.09.2009 tarihinde yayınlanan raporda Gürcistan'ın Güney Osetya'ya girişini takip eden süreçte Rusya'nın da uluslararası hukuka aykırı bir dizi eylemlerde bulunduğu belirtilerek tarafların savaş sonrası süreçte de uluslararası kamuoyuna karşı sorumluluklarını yerine getirmedikleri vurgulandı.

Dış İlişkiler



Gürcistan, Karadeniz, Rusya Federasyonu ve Türkiye arasındaki coğrafi konumu nedeniyle büyük bir stratejik öneme sahiptir. Tarihsel sebepler nedeniyle Rusya ile uzun ve köklü bir geçmişe sahip olan Gürcistan, son dönemlerde bu ülkeye alternatif olarak Batı ülkeleri ve komşu ülkelerle de ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Avrupa Birliği ile bir Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması imzalamış olan Gürcistan, Barış için Ortaklık programına da iştirak etmektedir.

Kafkaslar'daki stratejik konumu nedeniyle Gürcistan, gerek Rusya, gerekse ABD'nin etki alanı içerisine girmektedir. ABD askerlerinin Gürcistan topraklarında konuşlandırılmış olması Tiflis ile Moskova arasında gerginlik oluşmasına yol açmıştır. Bununla birlikte Moskova, Gürcistan'daki ayrılıkçı bölgelere destek vermekte ve buralarda askeri kuvvet bulundurmaktadır. ABD'nin Gürcistan'daki çıkarları ise daha çok Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ve bu boru hattının güvenliği konusu etrafında yoğunlaşmaktadır.

Gürcistan Türkiye için stratejik bir ortak konumundadır. Siyasi ve askeri açıdan son derece kuvvetli olan ilişkilerin ekonomik boyuta da yansıtılabilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. Ankara, bugüne değin Gürcistan'a 40 milyon doları aşan boyutta askeri yardımda bulunmuş ve Gürcü subayların yetiştirilmesinde önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de çok sayıda Gürcü kökenli vatandaşın yaşıyor olması, ülkeler arasındaki ilişkileri kuvvetlendiren önemli bir faktördür. Son dönemde ise, 20-21 Kasım 2007 tarihlerinde BTK demiryolu projesinin Gürcistan bölümündeki temel atma töreni gerçekleştirilmiştir. Türkiye'deki resmi açılış töreni ise 24 Temmuz 2008 tarihinde Kars'ta gerçekleştirilmiştir.

Gürcistan Ekonomisi

Gürcistan ekonomisi, geleneksel olarak Karadeniz sahillerinde ve ülkenin dağlarında yoğunlaşan turizm sektörüne, narenciye, üzüm ve çay yetiştiriciliğine ve madencilğe odaklı bir yapı sergilemekte, bununla birlikte sanayi olarak da şarapçılık, metalurji, makine imalat, kimyasal ürünler ve tekstil sektörleri ön plana çıkmaktadır. Ülke, enerji ihtiyacını büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılamaktaysa da Gürcistan nehirlerindeki küçük baraj ve hidroelektrik santraller vasıtasıyla elektrik üretimi de yapılmaktadır.

Sovyet döneminde Gürcistan, ekonomik açıdan en gelişmiş cumhuriyetlerden birisi olarak kabul edilmekte iken, birliğin dağılması ve daha sonra yaşanan siyasi istikrarsızlık, Gürcistan

ekonomisi üzerinde olumsuz bir etki yaratmış ve Gürcistan ekonomisi istikrarsız bir yapıya bürünmüştür. Bireysel gelirlerde, tarımsal ve sanayi üretiminde düşüş yaşanmış, enflasyon ve işsizlik önemli ölçüde artmıştır.

1994 yılından itibaren Gürcistan, ticaretin ve döviz kurunun serbestleştirilmesi ile birlikte özelleştirme ve vergi reformunu içeren bir istikrar programı uygulamaya başlamıştır. Söz konusu ekonomik istikrar programıyla birlikte ülkedeki ekonomik kalkınmanın temelleri atılmış, 1995 yılından itibaren pozitif GSYİH büyüme rakamları yakalanmış ve enflasyon göreceli olarak kontrol altına alınmıştır.

1998 yılında Rusya Federasyonu'nda yaşanan ekonomik kriz bu ülkeyle önemli ticari ilişkileri olan Gürcistan'ı da etkilemiş ve büyüme hızı 1998'de % 2.9'a gerilemiştir. Krizden sonraki yıllarda Gürcü ekonomisi tekrar bir toparlanma sürecine girmiş ve 2003 yılında % 11.1'lik büyüme ile kriz sonrasındaki en yüksek düzeyine ulaşmıştır.

Kasım 2003'te halkın büyük desteğiyle gerçekleştirilen ve Eduard Şevardnadze yönetimine son verip Gürcistan'da yeni bir dönemin başlamasını sağlayan "Güller Devrimi" ile Gürcistan ekonomisi için de yeni bir sayfanın açıldığı izlenimi oluşmaktadır. Ülkede yeni yönetimin göreve başlamasından bu yana yaşanan gelişmeler Gürcistan'da siyasi istikrarın sağlanması yolunda önemli birer adım olarak görülmekte ve ülke ekonomisinin kalkınmasının önündeki en ciddi engel olan istikrarsızlığın ortadan kalkması ve dolayısıyla iş ve yatırım ortamının iyileşmesi yönünde olumlu izlenimler oluşmaktadır. Saakaşvili hükümetinin öncelikli programında yer alan "yabancılar için yatırım ortamının sağlıklı hale getirilmesi" konusu da, tüm bu gelişmeler tarafından desteklenmektedir.

Yapılan reformlar, özellikle yasal, finansal ve enerji sektörü reformlarıyla özelleştirme, vergi sistemi, kamu harcamaları ile yolsuzluk ve kaçakçılıkla mücadele konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bu konularda önemli gelişmeler sağlanmaktaysa da, mevcut yasaların uygulanmasındaki yetersizlikler nedeniyle istenen hıza henüz ulaşamamıştır.

Kaliteli iş gücü yetiştirme potansiyeli olan Gürcistan'da, işsizlik oranı göreceli olarak yüksek bir düzeyde seyretmektedir. 2004-2010 yılları arasında işgücü ve işsizlik oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
İşgücü (1.000 kişi)	2041.0	2023.9	2021.8	1965.3	1917.8	1991.8	1944.9
Çalışan (1.000 kişi)	1783.3	1744.6	1747.3	1704.3	1601.9	1656.1	1628.1
İşsiz (1.000 kişi)	257.6	279.3	274.5	261.0	315.8	335.6	316.9
İşsizlik Oranı (%)	12.6	13.8	13.6	13.3	16.5	16.9	16.3

Gürcistan'daki ortalama aylık ücret 131 \$ seviyesindedir.

Gürcistan'ın Karadeniz'de Batum ve Poti olmak üzere iki limanı mevcuttur. Bakü-Supsa petrol boru hattı bu iki limandan sevkiyat yapılmak üzere petrol taşımak amacıyla inşa edilmiştir. Gürcistan aynı zamanda Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum (Güney Kafkas) doğal gaz hattı ile önemli bir enerji geçiş ülkesi olma rolünü pekiştirmiştir.

Gürcistan'ın başta IMF olmak üzere uluslararası kuruluşlarla mali ilişkileri bulunmaktadır. 2007 yılında 21.3 milyon dolarlık kredi dilimi serbest bırakılmıştır. NATO'ya üyelik planları çerçevesinde son yıllarda savunma modernizasyonu harcamaları artan Gürcistan Hükümeti,

Ocak 2008 sonunda kabul ettiği “beş yıllık ekonomik programı” uyarınca yeni dönemde sosyal harcamaları arttırmayı, fakirlik düzeyini azaltmayı, istihdam artışını, zamanla vergi yükünün hafifletilmesini, enflasyonla mücadeleyi ve mali piyasanın daha fazla serbestleştirilmesini temel hedefleri olarak belirlemiştir. Bu yönde çalışmalar neticesinde Dünya Bankası-IMF değerlendirmelerine göre 2005-2011 yılları arasında en fazla reform yapan ülke, Dünya Bankası 2012 verilerine göre iş yapma kolaylığı bakımından 183 ülke arasında 12. sıradadır. 2004 ve 2010 verileri karşılaştırıldığı zaman KDV oranları %20’den %18’e, gelir vergisi %45’ten %20’ye, kurumlar vergisi %20’den %15’e düşürülmüştür.

Makroekonomik Performans

TEMEL MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

Yıl	GSYİH (Milyar USD)	Kişi Başına Gelir (USD)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyon USD)	İthalat (Milyon USD)
2000	3,0	631	1,8	4,0	459	970
2001	3,2	629	4,7	4,6	496	1.045
2002	3,4	669	5,6	5,7	601	1.084
2003	4,1	867	11,1	4,8	831	1.469
2004	5,4	1.154	5,9	5,7	1.092	2.008
2005	6,4	1.430	9,3	8,2	1.472	2.687
2006	7,7	1.711	9,4	9,2	1.667	3.686
2007	9,8	2.227	12,5	9,2	1.970	4.790
2008	12,5	2.841	7,9	10,1	2.636	7.202
2009	10,8	2.454	-3,8	1,7	1.800	4.200
2010	11,7	2.681	6,4	7,1	2.400	5.000
2011	13,4	3.045	4,6	8,5	3.100	5.900

Kaynak: Economist Intelligence Unit

Büyüme:

2007 yılında Gürcistan GSYH’sı %12,5 gibi önemli bir büyüme kaydetmiştir. Söz konusu büyümenin başlıca kaynakları olarak ülkede artmakta olan gelir ve yaşam standartları, kayıt dışı ekonominin resmi ekonomiye aktarımı ve turizm faaliyetleri kapsamında yol, otel, restoranların inşaat ve hizmetleri gösterilmektedir.

Gürcistan ekonomisinin bağımsızlıktan itibaren gelişimine bakıldığında, 1998 Rus mali krizinden sonra toparlanmaya başladığı, 2001-2006 yılları arasında ortalama % 7,7 büyüme sergilediği görülmektedir. Bu yıllar içerisinde Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı ve Azerbaycan (Şah Deniz) doğalgazını Gürcistan üzerinden Erzurum’a ulaştıran Güney Kafkas Doğalgaz Boru Hattı inşaatlarının Gürcistan GSYH’sına önemli katkıları olmuştur. Söz konusu inşaatların ulaşım ve turizm sektörüne etkileri olmuş, istihdamın ve gelirlerin artmasına katkıda bulunmuştur. Aynı dönemde başta alüminyum olmak üzere, demir alaşımları, bakır, altın ve hurda metallerin çıkarılması, imalat sektöründe ise şarap, şeker, gübre ve maden suyu ürünleri üretimde ön plana çıkmıştır.

Reel GSYH büyümesi 2008 yılında % 2,1 seviyesine gerilemiştir. Bu durum Rusya ile yaşanan savaş sonrası 3. ve 4. çeyrekte önceki yıla oranla % 3,9 ve 2,5 olarak gerçekleşen küçülmeden kaynaklanmaktadır. Altyapıya gelen zarar, ulaşım ve inşaat sektörlerinin aktivitelerinin kesilmesi de bu küçülmenin altında yatan nedenlerdendir. Küresel piyasalarda da yaşanan genel olumsuz durum sebebiyle 2009 yılında % 3,8lik bir küçülme olmuştur. 2010’da gerçekleşmiş büyüme oranı %6,4’tür. 2011 yılı için tahmini büyüme oranı ise %7 olup, Kasım 2012 itibarıyla kesin rakam belirlenecektir.

Döviz Kuru:

Rusya ile olan Osetya çatışması öncesinde Gürcistan'ın ulusal para birimi Lari, 2003 yılından itibaren istikrarlı bir şekilde nominal ve reel olarak Dolar karşısında değer kazanmıştır. Bunun temel sebepleri arasında Euro'nun Dolar karşısında güçlenmesi ve AB'nin Gürcistan'ın önemli bir ticaret ortağı olması yer almaktadır. Bununla birlikte son yıllarda ülkeye gelen doğrudan yatırımlar, dış yardımlar ve ülke dışında yaşayan Gürcülerin gönderdiği dövizler Lari'nin değerini korumasına katkıda bulunmuştur. Lari 2008 yılında ortalama 1,67'den işlem görmüştür. Ağustos 2008 ile Ocak 2009 arasında Gürcistan Milli Bankası Lari'yi koruma amaçlı ciddi miktarda rezerv harcamıştır ve Şubat 2009 itibarıyla Lari'yi düşüşe zorlayan baskının hafiflediği gözlemlenmektedir. 2009 sonları ve 2010 boyunca hızlanacağı umulan ekonomik düzelmeye birlikte Lari'nin de Amerikan Dolarına karşı yükselişe geçeceği tahmin edilmekteydi fakat bu tahminler ancak 2011 senesinde gerçekleşti. Aşağıdaki tabloda ise Gürcistan Para Birimi Lari'nin ABD Doları'na karşı değerindeki değişimi yer almaktadır. (2005-2011)

Yıllar	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1ABD Doları	1.78	1.70	1.47	1.67	1.80	1.64
	GEL	GEL	GEL	GEL	GEL	GEL

Kaynak: CIA, The World Factbook

Enflasyon:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Yıllık Enflasyon Oranı %	9,2	9,2	10	1,7	7,1	8,5

Kaynak: Economist Intelligence Unit

Dış Borçlar:

Gürcistan, süregelen ticaret açığını telafi etmek adına yabancı yatırım ve dış borç almaktadır. 31 Aralık 2008 itibarıyla 7302,3 milyon Dolarlık borç stoğu mevcuttu. Bu rakamın 2260,7 milyonu kamu sektöründen, 460,2 milyon Doları Merkez Bankası'dan, 1874,3 milyonu bankacılık sektöründen, 778,9 milyonu diğer sektörlerden ve 1928,2 milyonu da şirketler arası borçlanmadan kaynaklanmaktaydı. 2011 Aralık ayındaki verilere göre Gürcistan'daki toplam dış borç miktarı yaklaşık 10 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu

Dış Ticaret

Gürcistan'ın Yıllara Göre Dış Ticareti

(Milyon USD)	2007	2008	2009	2010	2011
Dış Ticaret Hacmi	6444.3	7796.8	5633.8	6822.6	9246.9
İhracat (FOB)	1232.1	1495.3	1133.6	1574.1	2189.1

İthalat (CIF)	5212.2	6301.5	4500.2	5248.5	7057.8
Denge	-3980.1	-4806.2	-3366.6	-3674.4	-4868.7

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu 2012 raporu

GÜRCİSTAN'IN DIŞ TİCARETİNDE BAŞLICA ÜRÜN VE ÜLKELER (2011)

İhracatında Başlıca Ürünler:	Demirden metaller(%16,7),Otomotiv(%14,4), Bakır ve hurda metaller (%11,4)
İthalatında Başlıca Ürünler:	Petrol ve doğalgaz (%16,2), Otomotiv (%6,1), Eczacılık ürünleri (% 3,7)
İhracatında Başlıca Ülkeler:	1. Hindistan (%16,2), 2. Türkiye (%11,2) 3.Azerbaycan (% 9,9), 4. ABD (%7,1)
İthalatında Başlıca Ülkeler:	1.Türkiye (% 18,9) , 2. Ukrayna (% 10,6), 3. Azerbaycan (% 10,2), 4. Çin (% 8,1)

Kaynak: TradeMap, CIA WorldFactbook

2011 yılında, Türkiye'nin ihracatında 41. sırada yer alan Gürcistan,ithalatında da 41. sırada bulunmaktadır. (Kaynak: TÜİK)

Yabancı Yatırım

Ülkeler Bazında Yatırımlar (2010)

	Ülke	2010 (Dolar)
1	ABD	135,8
2	Türkiye	91,8
3	Hollanda	73,4
4	İngiltere	59
5	Azerbaycan	58
6	Birleşik Arap Emirlikleri	55,5

	Ülke	2011 İlk 9 ay (Dolar)
1	Hollanda	134,7
2	Danimarka	99,8
3	Güney Kıbrıs	80,8
4	Türkiye	67,9
5	Uluslararası Örgütler	42,9
6	Azerbaycan	40,4
7	Rusya	39,3
8	İngiltere	37,6

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu

Sektörel Yabancı Yatırımlar

	2010				2011			
	Q1	Q2	Q3	Q1-3	Q1	Q2	Q3	Q1-3
Madencilik ve Üretim	55,7	91,5	42,1	189,3	82,8	29,5	28,2	140,5
Finansal Hizmetler	10,4	26,0	53,2	89,6	39,8	34,3	49,5	123,6
Enerji Sektörü	16,0	-5,7	4,9	15,3	19,9	-26,9	86,1	79,2
Gayrimenkul	15,7	39,6	52,6	107,9	7,0	49,0	21,5	77,5
Ulaştırma ve Komünikasyon	15,0	33,6	38,5	87,1	1,8	56,0	16,5	74,3
İnşaat	3,1	-7,3	7,9	3,7	14,4	12,5	4,2	31,2
Sağlık İşleri	0,1	-0,2	0	-0,1	3,9	1,1	13,5	18,5
Otel ve Lokanta	22,7	-10,3	4,1	16,5	3,4	8,9	2,5	14,7
Tarım	3,3	2,9	0,8	7,0	1,6	1,9	5,7	9,2
Diğer Sektörler	24,5	38,3	21,4	84,2	-1,0	37,1	38,3	74,4
TOPLAM	166,5	208,3	225,6	600,4	173,7	203,4	266,0	643,1

Gürcistan yabancı yatırım mevzuatının oldukça liberal ve yatırımcıyı gözetici nitelikte olduğu belirtilmektedir. Kar transferi, kamulaştırmaya karşı telafi edilme ve mahkeme ve uluslararası tahkim kuruluna başvurma hakları sağlanmıştır. Yabancı yatırımcının menkul kıymet, şirket, bina gibi yatırım olarak tanımlanan varlıkları satın almasında bir kısıtlama bulunmamakla birlikte yabancı yatırımcıların tarım arazisi satın alması yasaklanarak, söz konusu arazilerin ancak 49 yıllığına kiralanmasına olanak tanınmıştır.

Türkiye - Gürcistan Ticari ve Ekonomik İlişkileri

Genel Bilgiler

Gürcistan'ın Türkiye'nin askeri ve siyasi alanda oldukça ileri düzeyde işbirliği geliştirdiği nadir ülkelerden biri olmasına, iki ülkenin bir kara sınırını paylaşmalarına ve 2009 yılı ikinci çeyreği itibarıyla rakamsal olarak Türkiye Gürcistan'ın en fazla ticaret gerçekleştirdiği ülke olmasına rağmen ekonomik ve ticari ilişkiler bu özel konumu ve potansiyeli yeterince yansıtmamaktadır.

Bu durumun en büyük sebebi, bugüne değin Gürcistan'daki ekonomik ve siyasi istikrarın yeterli seviyeye gelmemiş olmasıdır. Güney Osetya nedeniyle yaşanan savaş öncesi Gürcistan'da yatırım ve iş ortamının iyileşmeye başlaması, reformların yapılması ve yolsuzlukla kararlı bir şekilde mücadele edilmeye başlanması nedeniyle iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin de ivme kazanmaya başladığı gözlemlenmekteydi. Ancak 2008 yılı Ağustos ayı başında başlayan savaşın ülkedeki iş ortamına olumsuz etkileri olmuştur.

Osetya krizi sonrasında Gürcistan'da ve bölgede istikrarın yeniden sağlanması yatırım ortamı açısından son derece önemlidir. Gürcistan, Osetya krizi boyunca yeterli desteği göremediği gerekçesiyle Bağımsız Devletler Topluluğu'ndan (BDT) ayrılacağını açıklamıştır. Gürcistan'ın ticaret ve yatırım açısından Rusya dışındaki komşu ve çevre ülkelere daha yoğun bir şekilde yöneleceği, bunun da Türk özel sektörünün Gürcistan'da daha fazla rol üstlenebilmesine sebebiyet verebileceği tahminleri 2009 ikinci yarısı itibarıyla geçerlilik kazanmıştır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı (BTC)



Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Bakü'de başlayıp, Ceyhan'da son bulmaktadır. BTC Boru hattı ile başta Azeri petrolü olmak üzere bölgede üretilen petrol Ceyhan'a taşınmakta ve buradan da dünya pazarlarına ulaştırılmaktadır. Toplam hat uzunluğu 1.730 km'dir. BTC'nin günlük bir milyon varil ve yılda 50 milyon ton petrolü dünya pazarlarına ulaştırma kapasitesi bulunmaktadır.

Bu boru hattı ile Türkiye, Doğu - Batı enerji koridoru üzerinde stratejik bir rol üstlenmiş bulunmaktadır. Doğu - Batı enerji koridorunun en kritik ayağını oluşturan BTC ile hem Türkiye'nin jeopolitik önemi artmakta, hem de Azerbaycan ve Gürcistan'ın siyasi ve iktisadi istikrarına katkıda bulunmaktadır. Proje ile Gürcistan en önemli geçiş ülkesi olarak ön plana çıkmaktadır.

BTC projesinden sağlanacak dolaylı kazançların yanında, Türkiye'nin bu proje ile "geçiş vergisi ve işletmecilik hizmetleri" karşılığında taşınacak kapasiteye bağlı olarak önemli bir gelir elde etmesi beklenmektedir.

17 Kasım 2005 tarihinde ilk kez Azeri petrolü Gürcistan-Türkiye sınırından Türkiye'ye giriş yapmış, 28 Mayıs 2006 tarihinde Ceyhan İhraç Terminali'ne ulaşmıştır. 4 Haziran 2006 tarihinde de ilk petrol tankeri Ceyhan İhraç Terminali'nden yüklenmiş ve Azeri petrolünün uluslararası pazarlara taşınmasına başlanılmıştır. 13 Temmuz 2006 tarihinde resmi açılış töreni gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu proje, Türkiye'nin Avrasya bölgesinde stratejik köprü ülke olma öngörüsü çerçevesinde gerçekleştirilen en önemli ve somut proje olarak dikkat çekmektedir. Türkiye'nin, bu projeden "geçiş vergisi ve işletmecilik hizmetleri" karşılığında; taşınan petrole bağlı olarak, ilk onbeş yıl için 140 ile başlayıp 200 milyon Dolara ulaşan, daha sonrası içinse 200 ile başlayıp 300 milyon Dolar civarına çıkan bir yıllık gelir elde etmesi beklenmektedir. Proje kapsamında oluşturulan konsorsiyuma Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı % 6,53 oranında ortaktır. Türkiye'nin stratejik önemini arttıran proje Boğaz trafiğine de olumlu katkı sağlamıştır.

Güney Kafkas Boru Hattı (BTE)



Bir diğer boru hattı ise, doğal gaz taşıyan Güney Kafkas Boru Hattı'dır. Şahdeniz veya İngilizce SCP Projesi olarak da adlandırılan hat, Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattına paralel olarak inşa edilmiştir. SCP Gürcistan üzerinden geçmekte ve Azerbaycan'ın Bakü kentinden Türkiye'nin doğusundaki Erzurum'a kadar uzanmaktadır. Doğal gaz ise Hazar Denizi'nden sağlanmaktadır.

Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nin Gürcistan kısmı 2006 yılından itibaren çalışmaya başlamıştır. Türkiye kısmının inşası uzadığı için Şahdeniz doğalgazı Erzurum'a 3 Temmuz 2007'de ulaşmıştır. 12 Mart 2001 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar

Bakanı ile Azerbaycan Başbakan Yardımcısı tarafından Azerbaycan doğalgazının Türkiye'ye sevkine ilişkin hükümetlerarası anlaşma ve bu anlaşmaya istinaden aynı tarihte BOTAŞ ve SOCAR arasında "Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmesi" imzalanmıştır. Anlaşma, 15 yıl süreli olup, alımların 2 milyar m³ ile başlaması ve plato periyotta 6,6 milyar m³/yıl'a ulaşması öngörülmektedir.

[Gürcistan](#) Enerji Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre, enerji ihraç kapasitesini arttırmak amacıyla Eylül ayında [Türkiye](#)'ye yeni bir hattın inşasına başlanmıştır. 500 kilovolt kapasiteli yeni yüksek voltaj hattının, iki ülke arasındaki 200 kilovoltluk mevcut hatta ekleneceği belirtilirken, 210 milyon Euro'ya mal olacağı kaydedilen ve "Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası" (EBRD), "Avrupa Yatırım Bankası" ile "Alman Kalkınma Bankası" (KfW) tarafından desteklenen projenin 2012 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Bu projenin [Gürcistan](#)'ın ihraç kapasitesini on kat artıracaklarını ve ülkenin [ticaret](#) dengesinin gelişmesine katkıda bulunacağını söyleyen [Gürcistan](#) Devlet Enerji Kurumu Yöneticisi Sulkhan Zumburidze, yeni enerji hattının inşasının "yüzyılın projesi" olarak tanımlanabileceğini kaydetmiştir.

Kars – Tiflis – Bakü Demiryolu Projesi

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında kesintisiz demiryolu bağlantısı sağlanarak, tarihi İpek Yolu'nun canlandırılması amacıyla yapımı planlanan Kars-Tiflis demiryolunun inşası hususunda 26-29 Temmuz 1993 tarihlerinde Ankara'da yapılan Türkiye-Gürcistan Karma Ulaştırma Komisyonu toplantısında bir mutabakat sağlanmış ve bu mutabakat çerçevesinde tarafların teknik heyetleri Samsun'da 23 Kasım 1994 tarihinde bir araya gelmişlerdir. Söz konusu toplantıda iki ülke arasında demiryolu tesisine yönelik olarak yapılacak çalışmaların ortak bir çalışma gurubunca yürütülmesinin temini ile fizibilite etüdünün yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Bunun üzerine T.C. Ulaştırma Bakanlığı Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü (DLH) tarafından projenin teknik olabilirliği araştırılarak 1/25.000 ölçekli haritalar üzerinden Türkiye-Gürcistan doğrudan demiryolu bağlantısının bir ön çalışması yapılmıştır.



Kars-Tiflis demiryolu için Türkiye tarafında 68 km, Gürcistan tarafında ise yaklaşık olarak Aktap-Ahalkelek arası 30 km olmak üzere toplam 98 km'lik yeni demiryolunun yapımı gerekmektedir. Ayrıca Ahalkelek-Marabda arasında mevcut 160 km'lik hattın da bakım onarım çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Toplam 124 km uzunluğunda olan

demiryolunun 92 km'lik bölümü Türkiye'den, 32 km'lik bölümü ise Gürcistan'dan geçecektir. Bu bağlamda, Türkiye tarafında 68 km, Gürcistan tarafında ise 30 km olmak üzere toplam 98 km'lik yeni demiryolu yapımı ve ayrıca Gürcistan'da Ahalkelek-Akhali Marabda arasındaki mevcut 160 km'lik hattın da onarılması planlanmaktadır. Tek hat olarak düşünülen demiryolunun inşasının 2010 yılında tamamlanması öngörülmektedir. Kars-Tiflis-Bakü demiryolu projesi çerçevesinde yılda 1 milyon 500 bin yolcu ve 3 milyon ton yük taşınması hedeflenmektedir. 2034 yılında ise bu hat üzerinden yılda 3 milyon 500 bin yolcu ve 16 milyon 500 bin ton yük taşınması öngörülmektedir.

Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı inşaatının temeli 21 Kasım 2007 tarihinde Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün Gürcistan'ı ziyareti sırasında bir törenle atılmıştır. Söz konusu hattın Gürcistan tarafındaki uzunluğu 205 km olup, hattın bir bölümü olan Akhalkalaki-Kartsakhi (25 km) inşaat projesinin bütçesi 12 Mart 2008 tarihinde 107 milyon GEL (71,3 milyon \$) olarak onaylanmıştır. Azer İnşaat tarafından üstlenen projenin çalışması 2008 yılında başlamıştır. Hattın Tiflis'e kadar olan bölümünün iyileştirilmesi için ise bir Ukrayna firmasının projelendirme yaptığı, rehabilitasyon işlemine kısımlar halinde (3 kısım) başlanacağı bildirilmektedir.

Kars-Tiflis-Bakü demiryolu Türkiye kısmının temel atma töreni 24 Temmuz 2008 tarihinde ilgili ülke devlet başkanlarının katıldığı törenle Kars'ta gerçekleştirilmiştir.

Türkiye-Gürcistan Arasındaki Ticari İlişkiler

Gürcistan ile ekonomik ilişkilerimiz, 1992 yılında imzalanan "Ticaret ve Ekonomik İşbirliği", "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması" ve "Uluslararası Karayolu Taşımacılığı" anlaşmaları ile başlamış ve son yıllarda yaşanan ekonomik iyileşme ve yatırım ortamının iyileştirilmesi sonucu hızla gelişmiştir.

Türkiye, Gürcistan'ın en büyük dış ticaret ortağıdır. Türkiye ile Gürcistan arasında 1992 yılında 17,8 milyon Dolar olan toplam dış ticaret hacmi 2008 yılında 1 milyar 520 milyon Dolar seviyesine ulaşmıştır. Yıllar itibarıyla Gürcistan – Türkiye ikili ticareti Dolar olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2000	131.770.519	155.315.361	287.085.880	-23.544.842
2001	144.049.362	127.231.396	271.280.758	16.817.966
2002	103.220.771	137.872.534	241.093.305	-34.651.763
2003	155.069.890	273.916.537	428.986.427	-118.846.647
2004	199.699.417	306.668.814	506.368.231	-106.969.397
2005	271.781.638	302.706.407	574.488.045	-30.924.769
2006	412.186.268	340.207.737	752.394.005	71.978.531
2007	645.799.865	289.340.128	935.139.993	356.459.737
2008	995.985.419	524.444.777	1.520.430.196	471.540.642
2009	762.977.449	285.485.781	1.048.463.230	477.491.668
2010	769.270.906	290.725.481	1.059.996.,87	478.545.425
2011	1.092.545.667	314.352.211	1.406.897.878	778.193.456

Kaynak: TÜİK

TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜN GRUPLARI (2010-2011-YILLIK)

	ÜRÜN ADI (FASIL)	2010 (Dolar)	2011 (Dolar)	Değişim (%)	Ürün Payı (%)
69	METALLERDEN NİHAİ ÜRÜNLER	66.468.829	98.168.237	47,69	8,99
6911	DEMİR VEYA ÇELİK İNŞAAT	15.167.110	34.474.342	127,30	3,16
6991	ADİ METAL KİLİT, SÜRGÜ, DONANIM, TERTİBAT,KASA,EMNİYET ÇEKMECE	8.354.795	10.647.160	27,44	0,97
58	PLASTİKTEN MAMULLER	69.075.538	85.601.554	23,92	7,84
5832	VİNİL KLORÜR POLİMERLERİNDEN MONOFİL,ÇUBUK,PROFİL-EN >1MM	23.149.593	21.698.188	-6,27	1,99
5812	BORULAR,HORTUMLAR(SERT)-ETİLEN POLİMERLERİNDEN	15.266.402	20.402.649	33,64	1,87
77	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR	56.884.007	85.383.515	50,10	7,82
7731	İZOLE EDİLMİŞ TEL,KABLO,ELEKTRİK İLETKENİ,FİBER OPTİK KABLolar	13.749.885	25.103.772	82,57	2,30

7752	DIŞ KAPILARI BİR DEN FAZLA KOMBİNE SOĞUTUCU-DONDURUCULAR	10.223.235	14.169.880	38,60	1,30
66	METAL DIŞI MİNERAL MAMULLER	56.440.053	73.893.647	30,92	6,77
6624	İNŞAAT TUĞLALARI,SERAMİK BORULAR,KAROLAR,MOZAİK	17.389.502	19.973.096	14,86	1,83
6612	ÇİMENTO	15.146.856	13.252.244	-12,51	1,21
67	DEMİR VE ÇELİK	58.573.192	71.771.345	22,53	6,57
6794	DEMİR,ÇELİKTEN BORULAR-AÇIK DİKİŞ,KAYNAK,PERÇİN YAPILMIŞ	15.929.294	17.948.803	12,68	1,64
6768	DEMİR VEYA ÇELİK PROFİLLER	10.483.943	14.231.051	35,74	1,30
89	ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYA	41.426.418	60.850.494	46,89	5,57
8932	PLASTİK KÜVET,DUŞ,LAVABO,BİDE,SU DEPOSU VB.HİJYENİK EŞYA,İNŞAAT MA	8.658.551	16.232.837	87,48	1,49
8931	PLASTİKTEN KUTU,SANDIK VB MUHAFAZA EŞYASI	10.733.184	13.649.304	27,17	1,25
74	DEĞİŞİK SANAYİ KOLLARINDA KULLANILAN MAKİNA VE CİHAZLAR	31.636.560	52.525.490	66,03	4,81
7414	VİTRİN, TEZGAH VB TİPİ SOĞUTUCU VE DONDURUCULAR,AKSAMI,PARÇALARI	6.009.288	12.064.417	100,76	1,10
7478	DİĞER MUSLUKÇU EŞYASI	3.034.000	3.730.284	22,95	0,34
78	KARA ULAŞIM ARAÇLARI	16.663.626	51.944.881	211,73	4,76
7831	MOTORLU TOPLU YOLCU TAŞITLARI	543.817	28.320.134	5.107,66	2,59
7821	EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	4.765.755	7.006.220	47,01	0,64
64	KAĞIT-KARTON VE KAĞIT,KARTON ESASLI MAMULLER	37.942.119	47.742.951	25,83	4,37
6429	KAĞIT MENDİL,KURULAMA VEYA YÜZ SİLME HAVLULARI,KAĞIT ESASLI EŞYA	19.162.249	23.482.847	22,55	2,15
6421	KAĞIT-KARTON KUTULAR VB.	5.861.922	8.445.048	44,07	0,77
63	MANTAR VE AĞAÇ MAMULLERİ	32.339.145	42.654.193	31,90	3,91
6342	AĞAÇTAN YONGA PANO,LEVHALAR-AGLÖMERE OLSUN,OLMASIN	19.832.491	21.171.628	6,75	1,94
6345	AĞAÇTAN,ODUNSU MADDELERDEN LİF LEVHALAR	9.689.051	14.267.183	47,25	1,31
	İlk 10 Ürün Toplamı	467.449.487	670.536.307	43,44	-
	TOPLAM	769.270.906	1.092.137.621	41,97	-

TÜRKİYE’NİN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜN GRUPLARI
Türkiye ile Gürcistan Arasında İmzalanmış Olan Ticari Ve Ekonomik
Nitelikli Anlaşmalar

	ÜRÜN ADI (FASIL)	2010 (Dolar)	2011 (Dolar)	Değişim (%)	Ürün Payı (%)
28	METAL CEVHERLERİ, KIRINTI, DÖKÜNTÜ, HURDALARI	139.175.699	144.625.532	3,92	46,01
2823	KALAYLI DEMİR-ÇELİK DÖKÜNTÜ VE HURDALARI,TALAŞLARI	132.746.051	142.317.046	7,21	45,27
2882	BAKIR, NİKEL,ALUMİNYUM,KURŞUN,ÇİNKO,KAL AY HURDALARI	5.918.092	2.263.538	-61,75	0,72
67	DEMİR VE ÇELİK	31.758.436	54.047.272	70,18	17,19
6715	FERRO ALYAJLAR (FERRO MANGANEZ HARİÇ)	28.067.342	49.890.447	77,75	15,87
6730	DEMİR,ÇELİK YASSI HADDE MAMULLERİ	-	2.728.167	-	0,87
32	TAŞKÖMÜRÜ, LİNYİT VE BUNLARDAN ÜRETİLEN KOK	24.203.342	25.858.951	6,84	8,23
3212	TAŞKÖMÜRÜ	24.203.342	25.858.951	6,84	8,23
84	GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	21.233.135	20.719.832	-2,42	6,59
8427	KADIN İÇİN BLUZ,GÖMLEK,GÖMLEK- BLUZLAR	4.393.766	6.322.241	43,89	2,01
8454	ÖRME TİŞÖRT,FANİLA,ATLET,KAŞKORSE VE DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI	5.379.011	5.420.086	0,76	1,72
56	GÜBRELER	23.326.260	17.180.792	-26,35	5,47
5621	AZOTLU MİNERAL VE KİMYASAL GÜBRELER	23.326.260	17.180.792	-26,35	5,47
35	ELEKTRİK ENERJİSİ	2.085.436	15.683.605	652,05	4,99
3510	ELEKTRİK ENERJİSİ	2.085.436	15.683.605	652,05	4,99
68	DEMİR DIŞI METALLER,MAMULLERİ	6.398.196	8.490.505	32,70	2,70
6841	İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	5.865.479	7.772.877	32,52	2,47
6851	İŞLENMEMİŞ KURŞUN	466.376	685.619	47,01	0,22
79	DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI	2.509.917	8.013.421	219,27	2,55
7933	SÖKÜLECEK GEMİLER,SUDA İŞLEYEN DİĞER SÖKÜLECEK ARAÇLAR	2.445.400	8.013.421	227,69	2,55
08	HUBUBAT SAPLARI VE KAVUZLARI,GIDA SANAYİ KALINTILARI, YEMLER	4.801.938	5.433.871	13,16	1,73
0814	ET,BALIK VB.UN,PELLETLERİ-İNSAN GIDASIS OLMAYAN	4.315.409	5.433.871	25,92	1,73
33	TAŞKÖMÜRÜ KATRANI VE HAM PETROLDEN ÜRÜNLER	18.454.823	4.433.419	-75,98	1,41
3340	AKARYAKIT	18.454.823	4.433.419	-75,98	1,41
	İlk 10 Ürün Toplamı	273.947.182	304.487.200	11,14	-
	TOPLAM	290.725.481	314.352.211	8,13	-

Türkiye ve Gürcistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısı önemli ölçüde tamamlanmıştır. Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ile Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma yürürlüğe girmiştir. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesine İlişkin Anlaşma ise müzakere halindedir ve bu anlaşmanın bir an önce imzalanıp yürürlüğe girmesi iki ülke işadamları tarafından arzulanmaktadır. Türkiye ile Gürcistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde imzalanmış olan anlaşmalardan en güncel olanları aşağıda yer almaktadır.

- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması – 30.07.1992 (Yürürlükte)
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması – 30.07.1992 (Yürürlükte)
- Karma Ekonomik Komisyon (KEK) IV. Dönem Toplantısı Protokolü – 14.09.2005
- Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (21.11.2007 imza)
- Serbest Ticaret Anlaşması – 21.11.2007 (Yürürlükte)
- Sosyal Güvenlik Anlaşması (Onaylandı, uygulamaya geçilmedi)
- Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması (Müzakere halinde)
- Vize Kolaylığı Anlaşması (Yürürlükte)

Serbest Ticaret Anlaşması:

Türkiye ile Gürcistan arasında Serbest Ticaret Anlaşması (STA) müzakereleri 2007 yılı Şubat ayında başlatılmış olup, Kasım ayında yapılan dördüncü tur görüşmeler neticesinde STA görüşmeleri tamamlanmıştır. Cumhurbaşkanımızın Gürcistan'a ziyareti kapsamında Devlet Bakanı Sayın Kürşad Tüzmen ile Gürcü muhatabı Sayın Arveladze tarafından 21 Kasım 2007 tarihinde Tiflis'te imzalanmıştır.

STA'nın yürürlüğe girişiyle birlikte taraflar arasında tüm sanayi ürünlerinin ithalatında uygulanan gümrük vergileri kaldırılacaktır. Listelenmiş belli tarım ürünleri haricinde karşılıklı olarak uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kaldırılmıştır. Söz konusu anlaşma 23 Temmuz 2008 tarihinde TBMM'nin onayından geçmiştir.

Yakın zamanda büyük artış gösteren Türkiye-Gürcistan ikili ticari ilişkilerinin söz konusu serbest ticaret anlaşması bağlamında daha da ivme kazanması beklenmektedir. İki ülkenin birbirlerine komşu olması, gerek ham madde gerek işlenmiş ürünlerde çok çeşitli sektörlerde ticaret gerçekleştiği ve iki ülke arasında göreceli olarak dengeli bir ticaret yapısının bulunması göz önüne alındığında STA'nın ticaret hacmini dengeli bir oranda arttırması hedeflenmektedir. Yakın geçmişte Türkiye'nin Mısır, Suriye ve Tunus gibi komşu veya çevre ülkelerle gerçekleştirdiği STA'larda benzer deneyimlerin ve faydaların sağlandığı gözlemlenmiştir.

KEK Protokolleri

2012 yılı itibarıyla, Türkiye-Gürcistan KEK Eşbaşkanı, İçişleri Bakanı Sayın İdris Naim Şahin olarak belirlenmiştir.

Türkiye ile Gürcistan arasında yapılan IV. Dönem Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı son olarak 13-14 Eylül 2005 tarihinde Tiflis'te gerçekleştirilmiştir.

Gürcistan'daki Türk Yatırımları

2009 yılı Nisan ayı itibarıyla Gürcistan'da bireysel ya da firma olarak 300'ün üzerinde Türk girişimcisi olduğu tahmin edilmektedir. Gürcü-Türk İşadamları Derneği (GURTIAD) 1999 yılında kurulmuş olup, halihazırda 60'ın üzerinde üyesi bulunmaktadır.

Türkiye'den Gürcistan'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımının 1997-2009 dönemi toplam tutarı 636,4 milyon dolardır. 2010 yılında Türkiye'den Gürcistan'a yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımı tutarı yaklaşık 92 milyon dolar, 2011 yılı ilk dokuz aylık yatırım tutarı ise 68 milyon dolardır. Gürcistan'da 1 milyon doların üzerinde 25 Türk sermayeli yatırım bulunmaktadır.

Turkcell'in çoğunluk hissesine sahip olarak Gürcistan firmaları ile 1996 yılında yapmış olduğu ortaklık sonucu kurulan Geocell Telecom, Gürcistan'da GSM hizmetleri vermektedir. 27 Mart 2001'de ülkenin üçüncü büyük GSM operatörü olan GT Mobile'ı da satın alan Geocell, şu anda Gürcistan nüfusunun % 85'ine ulaşabilmektedir ve 41 ülkeden 61 operatör ile dolaşım anlaşması mevcuttur.

Şişecam, 1997 yılında özelleştirilen Mina Ksani Cam Fabrikası'nın % 76'sını almış, 1999 yılında ise fabrikanın hisselerinin tamamına sahip olmuştur. Fabrika geniş çaplı bir renovasyondan geçirildikten sonra yılda 20 bin ton kapasiteyle üretime başlamıştır. 2002 yılında açılan tesislerle kapasite yükseltilmiş ve Mina Ksani Cam Fabrikası, bir sonraki yıl içerisinde toplam 50 bin tonluk üretim gerçekleştirmiştir.

Transteknik Holding bünyesindeki Delta Petrol, Poti'de bir petrol depolama tesisi kurmuştur. Karadeniz çevresindeki ülkelerde etkinliğini artırmayı hedefleyen şirket; depolama tesislerini ve ulaşım ağlarını oluşturmaya devam etmekte ve ticaret faaliyetini de bünyesindeki deniz taşımacılığı işlevi ile güçlendirmektedir.

Tiflis Havaalanı'nın yenilenmesi ve işletilmesi, Tepe Akfen Ventures (TAV) tarafından üstlenilmiştir. 6 Eylül 2005 tarihinde imzalanan anlaşma gereği TAV, Tiflis Havaalanı için 90,5 milyon Dolarlık bir yatırım yaparak ve mevcut havaalanını devralarak, aynı anda yeni terminal binası inşaatına ve pistlerin yenilenmesiyle ilgili çalışmalara da başlamış oldu.

"Yap-işlet-devret" modelinin uygulandığı havaalanının inşaat ve işletmesini yine bir Türk firması olan Urban İnşaat ile birlikte yürüten TAV, projeyi öncelikli olarak kendi kaynakları ile finanse etmiştir. Başlangıçta Tiflis Havaalanı'nı 10 yıl süreyle işletecek olan TAV, aynı anda 28,5 milyon Dolarlık bir havaalanı yatırımını da Batum'a yapmıştır. Yapılan anlaşmaya göre Batum'a yapılan yatırım karşılığında, Tiflis Havaalanı'nın işletme süresi 20 yıla çıkartılmıştır. Batum Havaalanının Ortak Kullanımına İlişkin Anlaşma, 14-15 Mart 2006 tarihlerinde Cumhurbaşkanımızın Gürcistan ziyareti esnasında imzalanmış olup, Hopa Terminalinin de hizmete girmesi ile 12 ayda yapımı tamamlanan Batum Havalimanının açılışı, dönemin Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül ve Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili tarafından 25 Mayıs 2007 tarihinde yapılmıştır. Rusya Federasyonu tarafından getirilen uçuş ambargolarından bir miktar etkilenmişse de halihazırda her iki havalimanı da başarılı bir şekilde işletilmekte ve kapasite kullanımları planlandığı şekilde artmaktadır.

Ülkemizin Gürcistan'daki başlıca yatırımcıları şunlardır:

- Borjomi maden suyu şişeleme tesislerinde şişe sağlayan Şişe Cam'ın üretim tesisi
- Gürcistan'ın en önemli iki GSM şebekesinden Geocell LLC firmasında ortaklık
- Patlayıcı alanında faaliyet gösteren Geo-Nitro firmasının tesisi

• Dođrama, cam, alüminyum alanlarında üretim yapan Caucasus Glass Aluminium tesisi

- Un üretimi yapan Gülistan Ltd. tesisi
- Un üretimi yapan Hitit Un Ltd. tesisi
- Karton üretimi yapan GMP Ltd.
- Hayvancılık, tarım işleme alanında faaliyet gösteren Dođan Ltd.
- Tiflis ve Batum Havalimanları işletmesini üstlenen TAV-Urban firmasının yatırımı
- Hizmet sektöründe BTA
- Enerji sektöründe Petrol Ofisi
- Bilişim Sektöründe Casper
- İlaç sektöründe Bilim, Abdi İbrahim, Dr. Feridun Frik
- İnşaat sektöründe Nuro, Üçgen, Tekfen, Erenport, Botek Vona İnşaat
- Mermer sektöründe Ünye Mermer
- Tekstil sektöründe Batumitex Ltd., Kartutex Ltd, Karsa Tekstil, ATK Tekstil
- Bankacılık sektöründe T.C. Ziraat Bankası
- Ulaşım sektöründe THY
- Fuar/sergi organizasyonu sektöründe TÜYAP
- Poti'de ham petrol depolama tesisi bulunan Channel Energy
- İş makineleri ve güç sistemleri ticareti ile iştiğal eden Borusan Makina

Gürcistan'da 1 milyon Doların üzerinde sermayesi bulunan 20'den fazla Türk firması bulunmaktadır. Bu firmalar arasında Vestel, Beko, Şişecam, Turkcell, Borusan, Petrol Ofisi, Efes Pilsen, Taç, Casper gibi isimler yer almaktadır.

Bunlara ilaveten, çeşitli ölçeklerde 100'ün üzerinde Türk firmasının ağaç ürünleri, un, inşaat demiri, alüminyum doğrama, ticari patlayıcı, tekstil, mermer işleme gibi alanlarda üretim tesisleri bulunmakta, nakliyat, otelcilik, lokantacılık, iletişim, kırtasiye malzemeleri, mobilya sektörlerinde de Türk firmaları çalışmalarını sürdürmektedir.

Başlıca İşbirliği Yapılabilecek Alanlar

Türkiye ile Gürcistan arasında ikili ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik birçok alanda işbirliği imkânı mevcuttur. Bu bağlamda gündeme getirilebilecek bazı konular şunlardır:

• Oldukça gelişmiş tarım sektörüne sahip olan Gürcistan'ın tarım ürünlerinin işlenmesinde, paketlenmesinde ve ihracatında işbirliği mümkündür. Özellikle meyve suyu üretimi, et ve süt ürünleri alanında ortak çalışmalar desteklenmelidir. Bilhassa sınır bölgeleri arasında işbirliğinin teşvik edilmesi ve tamamlayıcı tarımsal politikaların izlenmesi faydalı görülmektedir.

• Gürcistan'ın tekstil sanayisinin yenilenmesi ve deri sanayisinin geliştirilmesinde, ülke içinde midibüs-minibüs ve kamyonet tipi özel girişim açısından önem taşıyan araçların üretiminde işbirliği yapılmasına yönelik imkânlar vardır.

• Özellikle içme suyu ihracatı konusunda birikime sahip olan firmalarımız Gürcistan'ın kaynak suyu rezervlerinin değerlendirilmesine ilgi göstermektedir.

• Gürcistan'ın ve Türkiye'nin önemli enerji açıklarının bulunduğu bir dönemde Gürcistan nehirlerinde küçük baraj ve hidroelektrik santraller kurmak suretiyle elektrik üretilmesi ve bu elektriğin Gürcistan'da ve Türkiye'nin doğu bölgelerinde kullanılması önem kazanmaktadır.

• Gürcistan'ın Karadeniz kıyısındaki turistik bölgelerinde bir canlanma söz konusudur. Bu çerçevede, ülkeye gelen toplam turist sayısının yakında 1 milyona çıkması ve turizm gelirlerinin kısa zamanda ikiye katlanması mümkün gözükmektedir. Türk firmalarının bu

alandaki sahip oldukları geniş deneyim düşünülürken turizm, iki ülke arasında önemli bir işbirliği alanını teşkil etmektedir.

- Gürcistan'da devlet - özel sektör işbirliği ile Türk mallarının tanıtımına yönelik bir kampanya ihtiyacı vardır. Özellikle kaliteli ve rekabet gücü yüksek ürünlerin tanıtımı için Türk firmaları tarafından tekstil ve gıda alanlarında perakende ve toptan satış noktalarının oluşturulması teşvik edilmelidir.

- Üçüncü ülkelerle üçlü işbirliği modelleri geliştirilebilir. Özellikle yeni ve ileri teknoloji transferleri ve büyük finansman kaynakları gerektiren projelerde bu tür işbirliği düşünülebilir. Bu projeler arasında hidroelektrik santrallerinin inşaatı, petrol çıkarımı ve işlenmesi, gaz türbin ve termik santrallerinin inşaatı, elektrik dağıtımı, hidrokarbon ürünlerinin nakliyesi ve karayollarının, limanların ve demiryollarının rehabilitasyonu gibi projeler yer almaktadır.

- Türkiye ile Gürcistan arasındaki ticaretin kayıt altına alınması ve geliştirilmesi için çabalar son dönemlerde hızlandırılmış durumdadır.

- Hopa ile Batum arasındaki karayolunun genişliği iki katına çıkarılmıştır ve Hopa'dan sonra Trabzon'a kadar yolun genişletilmesi gündemdedir.

- Kars-Tiflis demiryolunun ikinci bir kolunun Trabzon Limanı'na kadar ulaşması planlanmaktadır. Kars-Tiflis demiryolunun kullanıma açılması, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki ihracatçıların Kafkaslar ve Orta Asya'ya daha rahat açılmalarını sağlayacak ve dolayısıyla bu bölgenin kalkınmasında itici güç olacaktır.

- Eğitim alanında da iki ülke arasında işbirliği potansiyeli mevcuttur. Türk ve Gürcü üniversiteleri arasında işbirliği ve öğrenci değişimi projeleri geliştirilebileceği gibi, teknik eğitim hizmetleri veren Türk firmaları Gürcistan'ın bu alandaki ihtiyacını karşılayabilirler.

Ayrıca, orman ürünlerinin ithalatı veya yerinde işlenmesi ve pazarlanması, et ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, ham post ve deri ithalatı veya yerinde işlenmesi, tekstil, turizm, telekomünikasyon, hurda metal ithalatı, inşaat ve taahhüt, hidroelektrik santrallerinin inşası ve ortak işletilmesi de işbirliği yapılabilecek alanlara dahildir.